

Rudolf
Sloboda
Stratený raj

Stratený raj

R U D

S L O

OLF

BODA

sloart

Text © Rudolf Sloboda - dedičia

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2024

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-6588-7

Keď sa povie „zahorel láskou“, znie to už staromódne. Pripomína to časy, keď sa vyznávala láska, keď náznaky nestačili, no vyznanie muselo byť aj pekne uhladené, nie nejaké priame vyzvanie na milovanie.

O našom hrdinovi môžeme povedať, že „zahorel láskou“. Je už trocha staromódny. Je neohrabaný, starý, niečo pred päťdesiatkou, pamäti mu ubúda.

Sedí si teraz v nemocničnom župane na studenej stoličke v studenej fajčiarni, je tu sám. Práve ho prijali na protialkoholické oddelenie psychiatrickej liečebne. Je proste v blázinci, sám sa sem prihlásil, aby mohol prestať piť. Zahorel láskou k jednej žene a chce prestať piť.

Zatiaľ ani nevie, či urobil dobre alebo zle. Je to starý mládenec, ktorý vekom nielen príberá na váhe, ale je aj citlivejší na takzvaný ženský problém. Oženiť sa v jeho veku, to je exkluzívne. Rovnako exkluzívne – aspoň na Slovensku – je aj jeho druhé rozhodnutie v jeho veku: stať sa abstinentom.

Sedí si v dlhom modrom nemocničnom župane na studenej stoličke a veci, tiene, zvuky, ako tak sedí, sa začínajú uskladňovať v jeho mysli. Predstavujú sa mu, nechcú ho vyplašiť. Ako dojemne pôsobí čistý, prázdny kôš na odpadky, v ktorom je kus červenej cibule! Je ako handrička, ktorú darujú niekomu aj so psíkom, čo handričku mal ako hračku. Červená cibuľa je kódom, ktorý nášmu hrdinovi pomôže premiestniť sa do iného sveta.

Teraz sa zoznámime s naším hrdinom bližšie: Volá sa Jano Biely a je jedným z masы vedúcich pracovníkov našej republiky. Má školy a absolvoval i školenia, ale o tom nebudeme veľa hovoriť, pretože dnes je u nás vedúcich

pracovníkov veľa a ne jeden by sa tej funkcie najradšej vzdal, len keby mu niekto povedal, že odísť z funkcie nie je zrada na ľuďoch. Jano Biely nemá rodinu, a tak sa jeho alkoholizmus mohol klasicky rozvinúť až do takého stavu, že vyhľadal lekára a ten ho odporúčal na deväťtyždňové liečenie. Asi rok pred odchodom na liečenie sa Jano Biely zamiloval. A pod týmto slovom sa skrýva veľa.

Tá žena sa zjavila náhle. Bola pekná. Mala pekné meno Júlia. Janovi sa spočiatku nepáčila, musel si na ňu zvyknúť. Po počiatočnom vzplanutí akoby ich láska mizla – bolo to však len zdanlivé. Láska rástla a zaberala obom veľa času. Videli sa na ulici. Júlia vošla do obchodu a Jano do lekárne; keď Jano vyšiel z lekárne, Júlia išla na Obchodnú – tou cestou, ktorou sa náš hrdina vracal do práce. Proste sledoval ju bez nejakého motívu asi pol hodiny. Potom ju videl o niekoľko dní zase na tej istej ulici. Nazrela ponad zábradlie do čítárne Červený rak. Jano nebol nikdy celkom triezvy – a tak ani vtedy, keď jej povedal, že majú na seba akési šťastie, nepôsobil dojmom solídneho, tobôž nie dôležitého vedúceho, skôr pôsobil dojmom starého študenta, povalača, bohéma. Keďže sa neponáhľala, chvíľu sa rozprávali. Júlii pripadal ešte starší, než keď po prvý raz k nemu zdvihla zrak. Lutovala ho, lebo sa zajakával a plietol piate cez deviate, perami vládol slabunko, samy sa otvárali, a slovo nevyšlo, alebo už mal ústa aj zavreté a za zubami vznikali hlásky, takže im pomohol von prstom, ktorý si kládol na peru aj na nos, akoby sa chcel dopredu poškrabať, keby ho štekli. Oblek, hoci dosť drahý, bol akoby skrútený o niekoľko stupňov k ľavej ruke, takže Jano vyzeral krivý a zohnutý. Júlia bola zvedavá, čo to je za muža. Rozprával dosť zaujímavo, niekoľkým slovám ani nerozumela. Ale

nie preto, že by boli cudzie. Boli neočakávané, a keďže ostatný Janov prejav pôsobil neumelo, hrubo, nemohli sa ani tie niekoľké, dobre zapasované slová ocitnúť v centre pozornosti poslucháča: neboli vážené, ale akoby náhodné. A to máloktorá žena mužovi odpustí. Žena skôr má rada strojenosť, uhladený jazykový prejav, výber slov, hoci bezobsažných.

Neskôr, hádam keď už Jano sedel v onej studenej fajčiarni, ktorú práve opustili všetci pacienti, lebo išli na spoločnú prechádzku, si uvedomil, že pri tom prvom zoznámení s Júliou mal šťastie. Iná by ho bola hneď odohnala. Akási trpezlivosť, inak pre ňu neznáma, ju prilepila k chodníku a bola ochotná počúvať ho, dokonca mu sľúbila, že ju môže stretnúť popoludní o určitom čase, tuším po piatej. Prešli sa sem-tam po ulici, a keďže Jano iba táral a nič nenavrhol, uzímená dáma sa odobrala domov. Bola jar a zima, horšie ako v decembri. Tá zima, tá zima, stále trápi alkoholika, stále je mu zima na nohy, na ruky, najradšej by nosil rukavice a baranicu, najlepšie by bolo srstou zarásť alebo sa priamo zmeniť na machom obrastený dub, ktorý vie vzdorovať i tuhým, mrazivým severákom, len tak puká a lanskými listami šuchoce. Nie je vtedy dobre človeku, je slabučký, jeť mu nechutí, v posteli sa potí a krúti sa s ním celý svet, a keď tuho zaspí, sníva sa mu, že ho zabíjajú, vyšetrujú, mučia, zmenšujú, naťahujú...

Júlia čoskoro pochopila, že Jano je znivočený chlap, ktorý nemá priateľa, ktorý nikomu neverí, a ona sa ničím iným nezaslúžila o jeho zmenu alebo potrebu zmeny, len tým, že jej veril, a to iba preto, lebo o nej nič nevedel, a fakticky aj preto, že v jej živote napríklad taká politika alebo spoločenské pohyby nehrali nijakú úlohu, bola

čistou samicou, tabula rasa pre každého nového muža, ktorý sa v jej živote naskytol. Jej minulosť ani nemusela existovať, nemala na ňu nijaký vplyv, ako nemajú vplyv na mladé národy dejiny územia, na ktoré sa nejakým riadením dejín musel tento národ prisťahovať alebo tam bol vyhnaný, daný do rezervácie a podobne. Aby sme v našom porovnaní tiahli ďalej: nemala zmysel pre tradíciu alebo budúcnosť, nesnívala, no nebola ani dosť praktická, pretože praktickosť prináša ošoh iba vtedy, keď je bočnou vetvou nejakého silného záujmu. Existujú napríklad ľudia, ktorí sú po celý rok praktickí, sporia, a potom ich vidíme na pláži a vyvádzajú ako bytosti, čo nepoznajú hodnotu peňazí. Aj zločinci vedia byť vo väzení praktickí: Len čo vyjdú na slobodu, neodolajú svojej vášni, neodolajú ťahu klanu, drogám, mocným a neodolateľným a takmer nekonečným vplyvom mnohých priateľov, situácií. Takže pri ďalšom zločine, keď pretriasajú svoj život znova vo väzenských handrách, ani sa nevedia rozpomátať na niektoré svoje činy alebo motívy, ich život na slobode bol samý chvat a zhon, akcia za akciou.

Júlia, pravda, nikdy nebola vo väzení, ba ani v nemocnici, nemala nijaké veľké vášne ani veľa potrieb. Svoju prácu v úrade si stihla urobiť. No nemala v sebe nijakú súťaživosť. Svoju prácu vnímala ako nevyhnutné zlo, zvykla si na ňu – a onen pôžitok z práce, ktorý vníma chvíľami každý, prikladala skôr miernemu prostrediu, príjemnému teplu, rytmu práce bez prachu a kriku.

Jano jej sľúbil, že si ju vezme. Mal byť, trochu lepší než ona, a tak sa k nemu aj presťahovala, no po nejakom čase, keď sa začal správať priveľmi suverénne, ako manžel, utiekla domov oddýchnuť si. Musel jej sľúbiť, že prestane piť – ale to sa ľahko sľúbi. Pil potajomky.

Bol šťastný, keď vydržal bez alkoholu tri dni, myslel si, že keby chcel, nebude piť vôbec. Ale keď sa stretol s Júliou, opil sa zase, u nej. Nechcela vyzerat' ako držgroš, a preto sama kupovala pijatiku.

Jeho vznešené reči ju otravovali. Po roku, čo takto chodili, sa rozhodla, že ho nechá. Jano sa stiahol na to liečenie. Očakával od toho veľa.

Čítal si nástenky na chodbe a bol prekvapený vzácnou poctivosťou autorov textov. Chlapi sa kajali, robili si zo seba posmech, nadávali na seba; z násteniek vyplývalo, že Jano sa dostal do akéhosi zámku, kde muži sami seba bičujú a trýznia hladom a vracajú sa aj slovníkom do puberty, do čias, keď samo slovo alkohol bolo príšerné. Videl starostlivo ustlané posteľe, sušiacie sa ponožky a trenírky ako na vojenčine.

Keď sa pacienti vrátili z vychádzky, začul hurhaj, ale takmer nijaké nadávky a hrešenia, ako by sa dalo očakávať. Chlapi používali akýsi čudný slovník, stále boli v strehu, aj šach hrali rýchlo, ani si poriadne nesadli na stoličku. Niektorí vyzerali, akoby nikdy v živote neboli pili. Vyzerali zdraví a svieži, nebolo im zima, hoci mali iba tepláky a papuče naboso, boli plní energie a zabávali sa na hocakej maličkosti.

No vyskytli sa v kúte sediaci starci: tí mlčali. Niektorí boli strašní, chrchlali a šírili zámerne okolo seba hnus. Štúrili si v nose, ukazovali protézu. Nečudo, že Jano zabudol na tých sympatickejších a celkový dojem z nemocnice bol deprimujúci. Deprimujúca bola dlhá chodba. Bol to tunel dlhý skoro kilometer, zdalo sa nemožné ním prejsť.

Keď sa zvečerilo, Jano užil liek, možno lipovitan, a sestrička mu povedala, že si môže ľahnúť. Zaspal. Ráno bolo všetko ako vymenené. Z lesa bolo počuť čvirikanie

a spev vtáctva, les voňal, v izbe bolo plno slnka. Jano sa cítil celkom vyliečený a rozhodol sa, že požiada lekára, aby ho pustili domov.

2

Keď Jano svoju prosbu povedal lekárovi, ktorý sa ponáhlal hore schodmi, mal pocit, že urobí všetkým radosť. Bol spokojný ako malý chlapec, ktorý po výprasku konečne pochopil, že nesmie hovoriť slovo hovno. A nazdával sa ďalej, že taký pacient, ktorý sa na druhý deň poberá domov, je tu vítaný a bude hádam aj centrom nezaslúženej pozornosti. No lekár mu pripomenul, že včera pri príjme podpísal listinu, kde sa zaväzuje, že tu zostane deväť týždňov. Majú skúsenosti s takými ľuďmi, a preto vymysleli podpis, takže Jano, sklamaný, a najväčšmi tým, že nie prvý chce uniknúť, zašiel do fajčiarny rozhodnutý, že sa bude nudiť a že to vydrží. Lenže sa dlho nenudil.

Vzali ho na vyšetrenie krvi a moču a všetkého ostatného, takže keď sa ručičky hodínok prekryli na dvanástke, bol hladný a unavený a privítal by aj možnosť pospať si. Nazrel do jedálne, a tu zbadal, že je zamknuté a že aj keby chcel odísť, nemohol by. To ho mierne urazilo a ponížilo. Cez sklenené dvere videl do druhého oddelenia. Tam sedel pacient s nejakou návštevou. Jano Biely až teraz celkom pochopil, že je na psychiatrii, teda v blázinci. Chvíľu bol zdesený, chvíľu akýsi potešený. Inému pacientovi chcel naznačiť svoje postrehy, zahral tak trochu blázna a opitého, povedal: „Budem musieť utieť.“ O nejaký čas si ho predvolala sestrička a pýtala

sa ho, prečo chce utiecť, keď sa sem dobrovoľne natisol, veď iní čakajú, aby sa sem mohli prísť liečiť, a on príde sem demoralizovať chorých. Jano poznamenal, že nie je chorý. Sestrička povedala, že naopak, je veľmi chorý, a keby nebol, vyhnali by ho sami. Alkoholizmus je taká istá nemoc ako aj iné a musí sa liečiť. Tomu Jano akosi neveril. Cítil sa výborne. Sestričkou sa vec neskončila. Po obede mu lekár vyčítal nedisciplinovanosť. Odvolal sa na obvodného lekára, ktorý sem Jana odporúčal, a na Janove ponosy a bez úsmevu, celkom vážne zopakoval sestričkine argumenty. Na to Jano nebol zvyknutý: znelo to ako rozkazy, ortiele. Bol nanajvýš zvyknutý počuť: „Nemal by si toľko piť!“ alebo „Včera si to prehnal!“, ale všetko takým tónom, že sa vlastne nič nestalo. A naraz tu s ním zaobchádzajú ako so zločincom. Veď nič nevyviedol. Poctivo pracoval...

Po obede sa zúčastnil na školení. Všetko sa mu zdalo akoby podvodom, akoby namierené proti nemu, hoci tie slová počul neraz a boli celkom správne, ak ich nevzťahoval na seba. Večer zaútočil na nového lekára; vyhlásil, že sa ide ženiť a že odvoláva svoj podpis. Keď sem dobrovoľne prišiel, môže dobrovoľne odísť. Chce sa ženiť, nemá tu čo sedieť. Lekár si našiel čas a povedal mu:

„Poďme najprv rozobrať vaše nelogické argumentovanie. Dobrovoľne ste sem prišli, dobrovoľne môžete odísť. Ste vedúci pracovník, viete, čo je to logická chyba. Pokúste sa sám nájsť chybu vo svojej argumentácii.“

Jano sa robil sprostý. Lekár mu pomohol: „Keby ste boli niekým donútený podpísať, aby ste tu boli, tak by bolo celkom logické, že máte právo kedykoľvek odísť.“

„To je fakt,“ povie Jano, „ale ja sa chcem ženiť. Čaká na mňa snúbenica.“

„Dva mesiace to už nejako vydrží, nie? Ja jej všetko vysvetlím. Nebude lepšie a krajšie, keď sa budete ženiť a budete abstinentom?“

„Úplným abstinentom?“ zhrozil sa Jano.

„Hej, inak sa tu zbytočne liečite, ak nemienite byť abstinentom. Pravda, to neznamená, že ak povieť, že nechcete byť abstinentom, že vás pustíme zajtra domov. Váš názor na vec sa ešte vyjasní. Čo máte proti abstinentom?“

Jano sa kyslo zatváril. Ani nijakého abstinenta nepoznal... Nemal o nich nijakú predstavu... Najskôr ich ani niet alebo sú kdesi skrytí v bytoch, kde sa moria a sušia a nudia... Ale nepovedal svoje názory. Lekár sa ho pýtal:

„Odkedy pijete? Neboli ste predsa alkoholik od narodenia...“

„To nie... Po vojne som začal viac piť... Ale...“

„Zvyknite si na to slovo alkoholik. Nikto vás tým nechce uraziť. Je to konštatovanie vášho stavu. Keď ste nepili, žili ste... a cítili ste sa horšie alebo lepšie?“

„Bol som mladší... Samozrejme, že už mladý nebudem,“ povedal dôvtipne Jano, „a preto som sa aj lepšie cítil.“

Lekára zavolala sestrička. Jano vyšiel na chodbu. Sestrička mu povedala, že lekár už dnes nebude mať preňho čas. Aj to Jana nahnevalo. Nič tu nešlo tak, ako by si prial. Nebol to dokonalý ústav... Hádam mu nebudú dva mesiace dokazovať, že je alkoholik.

V tejto nálade sa domotal do fajčiarny a tam sa jedného mladíka opýtal:

„Ty si alkoholik?“

Chlapec zdvorilo odpovedal:

„Nie, ja som fetoš, keď ťa to zaujíma.“

Jano sa naľakal.

Od tejto chvíle Biely uvažoval len o tom, ako utiecť domov. Neľahalo ho ani Júlia, ani hádam jeho ponurý bytisko, ani mesto a robota. Bola to urážka! Je zamknutý a pritom život ide ďalej bez neho. Ako to, že títo chlapi vôbec neuvažujú o úteku?

Jano Biely si myslel, že len on jediný takto rozmýšľa a že tí ostatní si zaslúžia, aby tu ostali, keďže im je to jedno. Rezolútne vošiel do vyšetrovne a povedal lekárovi:

„Tak už som sa definitívne rozhodol. Idem domov, a basta!“

Lekár sa usmial. Povedal:

„Ste tu už dva dni, už to nejako vydržte. Čo vám chýba, pán Biely?“

„Ja potrebujem slobodu! A viac sa s nikým nebudem baviť.“

Z kúta sa k nemu obrátil pacient, ktorému merali tlak, slovo sloboda ho rozohrialo. Pacient povedal:

„Ja som tu už tri mesiace.“

Biely znechutene vyšiel z ošetrovne a zapadol na záchod. Tam sa zavrel. Zacítil akýsi pach. Sestrička zaklopala na dvere a zvolala:

„Bir, okamžite otvor!“

Biely vyšiel a videl, že vo vedľajšom záchode sedel mladík a ňuchal čosi z fľaštičky. Sestrička mu odobrala fľaštičku a bez slova s ňou kráčala do vyšetrovne. Bir odklusal na svoju izbu a tam sa zahrabal do paplóna, prikryjúc si najmä hlavu. Nohy mu trčali.

Muži – hlavne alkoholicy – sa tešili, ako sa bude prípad porušenia abstinencie pretriasať.

Náš hrdina otrávene vykúkal z okna do záhrady. Hoci by chcel veľmi odísť, nijako konkrétne si nepredstavoval, čo by doma robil. A hoci videl domov iba ako jeden pojem

bez prívlastkov, upriamila sa jeho bytosť na tento pojem, pojem domova sa stal ústrednou myšlienkou, centrom psychiky.

3

Zo snívania ho prebudila sestrička, ktorú videl po prvý raz. Mala belasé oči obrúbené akýmsi nežným svitom. Podala Janovi zošit a povedala:

„Tu si budete písať denník. Lekári ho čítajú a hodnotia. Každý deň musíte niečo napísať, ak nenapíšete nič, nemáte nijaké body. Najviac bodov je päť.“

Jano vzal zošit, kde už bolo napísané jeho meno. Bol prekvapený, spýtal sa:

„A čo tam mám písať?“

„Hlavne, ako sa cítite. Potom, čo by ste chceli mať tu inak, ale aj to, čo sa vám páči. Keď vám nič nepríde na um, môžete proste písať, čo ste celý deň robili. Ale nie to, čo všetci vedia, čo máte v programe – napríklad, že ste boli na obede. Hlavný je váš postoj k liečeniu, k prežitej skutočnosti. Rozumiete?“

Jano žasol.

Sestrička ho uistila, že denník musia písať všetci; kto niektorý deň zabudne, veľmi rozhnevá primára.

Skutočne: do izby vošiel učiteľ na dôchodku, Janov spoločujúci, pán Votláček, usalašil sa pri nočnom stolíku a krasopisne písal riadok za riadkom. Jano nazrel do zošita. Zachytil tam vetu: „A bolo by potrebné tých pubertákov viac preháňať, tvrdšiu ruku!“ No Votláček naznačil, že si nepraje, aby mu niekto denník čítal, a Jano sa musel

utiahnuť na svoje miesto. Stále nevedel ako začať. Vyšiel do fajčiarny, a tam bolo plno pacientov. Niektorí čítali úryvky zo svojho denníka, iní komentovali poznámky, ktoré im tam lekár napísal. Jeden dedko z Griňovej diktoval svoj denný život pacientovi Hinčešovi. Keď sa dedko zasekol, Hinčeš si písal do svojho zošita.

Jana Bieleho sa ujal predseda spolusprávy inžinier Sabo. Vysvetlil mu ako začať. Hneď na prvý raz nemusí nijako veľa námahy venovať formulácii svojich pocitov, stačí, keď si zapíše hlavné body udalostí. Jano povedal:

„A môžem tam napísať, že chcem ísť domov?“

„Pravdaže môžeš. Kto by nechcel ísť? Si ženatý? Po troch týždňoch môžeš dostať priepustku na nedeľu. Pozri, napíš, že sa už tešíš domov, že je ti tu smutno, ale že to nejak vydržíš...“ radil Sabo, predseda spolusprávy.

„Ale ja to nechcem vydržať, ja chcem odísť,“ nástojil Jano.

Sabo ho poprosil, aby chvíľu venoval pozornosť svojmu denníku, o tom odchode sa porozprávajú neskôr; on sám, ako predseda, musí mať vzorne napísaný denník, a už má na to iba pol hodiny.

Jano napísal dátum.

Prešlo desať minút, Janovi nič neprišlo na um. Vošla sestrička s tými belasými očami a nazrela mu do zošita. Sadla si k nemu.

„Nejde to?“ pýtala sa.

„Ja nemám nijaký zážitok,“ povedal Jano.

Sestrička mu navrhla, že aj túto vetu môže napísať, ako prvá veta to stačí. Jano si dal poradiť, zapísal túto vetu. Zrazu sa musel zasmiať. Sestrička povedala, že aj to sa dá zapísať. Jano zapísal: „Keď som túto vetu napísal, musel som sa zasmiať.“ Keď sestrička videla, že sa Jano

rozbehol, išla inde. Predseda Sabo sa ho pýtal, prečo sa smeje. Jano dostal odvahu a napísal: „Pán Sabo sa ma pýtal, prečo sa smejem, ale nevedel som mu odpovedať.“

Janova odvaha začala stúpať. Napísal: „Hádam preto, lebo som blázon. Tí sa vraj smejú bez príčiny.“

Potom sa za svoju úprimnosť hanbil a poslednú vetu prečiarkol. Aj tak sa to dalo prečítať.

Vytrhol stranu. Sestrička na ten zvuk obrátila k nemu zrak a pohrozila mu. Jano papier pohúžval a hodil do koša. Fetoš Černoch, ktorý zásadne denník nepísal, no počas písania denníkov sedel vo fajčiarni a počúval, vytiahol papier z koša, vystrel ho a dal sa do lúštenia textu. Sestrička mu papier vzala a vrátila sa k Janovi. Povedala mu:

„Pán Biely, prečo ste zahodili ten papier?“

Jano sa ospravedlnil, že napísal hlúposť. Sestrička chvíľu naňho pozerala, potom akoby si povedala, že ho už dosť trápila, roztrhala papier na veľmi drobné kúsky a zapálila ich v popolníku. Viac si ho nevšímala.

Sabo konečne spokojný zavrel svoj zošit, skryl ho pod blúzu a vzal do rúk Janov. Bol prekvapený, keď tam nič nenašiel.

„Musíš sa pohnúť, o chvíľu máme autogénny tréning, potom bude večera, televízne noviny a už nič nenapíšeš. Veď už si tam niečo mal.“

Jano napísal:

„Prišiel som na liečenie, aby som sa odučil piť, ale zdá sa mi, že by som sa lepšie liečil doma, lebo tu je plno ľudí, a ja nie som zvyknutý...“

Zasekol sa. Predseda ho súril. Prečítal si vetu a povedal:

„Na čo nie si zvyknutý? Napíš to.“

„Aby mi niekto rozkazoval,“ povedal Jano.

„Napíš to,“ zavelil predseda, „však ti nos neodhryznú. Kto je zvyknutý poslúchať? Každému to lezie krkom, na to si treba zvyknúť. Inak sa neodučíš piť.“

Jano to poctivo zapísal.

Sestrička prišla pozbierať denníky. Učiteľ z Janovej izby ho slávnostne položil na kopy, bol ukojený prácou, môže si spokojne zapáliť.

Sabo ako predseda prijal ponúkanú učiteľovu cigaretu a začala sa teoretická debata. Učiteľ predpokladal, že podľa jeho návrhov sa mnohé veci zlepšia, Sabo zase predpokladal, že vzhľadom na jeho denníky pochopia, že k pitiu ho provokuje manželka. Tento spor viedol Sabo už dva týždne so psychológom, ktorý tvrdil, že Sabova manželka je nevinná. Hoci vedeli, že ten sprostý zvyk slopať závisí hlavne od nich samých, radi zaťahovali do svojich problémov celú škálu ľudí. Biely to pochopil a ozval sa. Učiteľ naňho prísne pozrel a nazval ho masochistom. Poznamenal, že masochista sa neodučí piť, lebo vyhľadáva trápenia.

Jano sa bránil, tvrdil, že nikdy nebol masochista. Učiteľ poznamenal, že to sa ešte zistí. Tu zistia o človeku všetko. Sabo povedal, že to nezisťujú pre nič iné, len preto, aby ti pomohli. Učiteľ Votláček žmurkol na predsedu. Biely sa opýtal, či to vari nie je tak, ako hovorí predseda. Votláček sa urobil tajomný. Povedal: „Však to spoznáš.“

Nato Sabo vyjadril prianie, aby Biely išiel pozrieť na samotný autogénny tréning, ktorý si večer robia pacienti sami; nikto by sa nikdy nedozvedel, či Sabo súhlasí s Votláčkovým nihilizmom. Sabo nikdy nerozmýšľal o niečom postoji, ak len trochu vybočoval z rámca liečebného plánu. Bol celkom zaujatý bojom so psychológmi, ktorým chcel dokázať, že ho zničila žena; a túto funkciu, toho

predsedu, robí iba preto, aby mal znesiteľnejšie pomery a aby mu skôr ušiel čas. Preto zaviedol reč na tréning, aby nemusel vyjadriť názor na Votláčkovu predpoveď.

Zaujímavé, hoci Sabo - v ponímaní inteligentného človeka by mal pôsobiť dojmom dogmatika - a Votláček ako samostatný, mysliaci človek - a teda Sabo by mal byť nesympatický, bolo to naopak. Hoci, ako sme spomenuli, náš hrdina uvažoval o odchode a mal by teda každé podryvanie autority nemocnice prijať za svoje - jeho sympatie si získal drsný Sabo. Na Votláčkovi bolo príveľmi jasné, aký je chorý, zúbožený, zničený, rozožraný vo všetkých bunkách. Vášnivý človek pochopí, že táto rozožranosť vlastne ani neumožňuje prijať Votláčkovi niečí návrh, niečie slovo, cit, že je absolútne egoistický. Sabo so svojím zameraním proti žene ako-tak vyhovoval postoju nášho hrdinu, u ktorého sa zatiaľ, napochytre, vytvoril odpor k budove a priestoru, kde ho šupli.

A Votláček akoby si uvedomoval svoju neschopnosť komunikovať (ako si had uvedomuje, že sa musí plaziť) a akoby ani nevyhľadával nejaké dôvody na obranu svojej povahy. Ak teda doteraz mal náš hrdina určitú predstavu o pijanoch a myslel si, že sú takmer všetci rovnakí, tu, v nemocnici, nemohol pochopiť náhlu pestrosť týchto mužov. A pestrosti pacientov akoby vychádzala v ústrety aj pestrosť pováh personálu. Nebola to oná umelo vyrobená pestrosť, aká sa dosahuje v cirkuse tým, že sa zámerne striedajú rýchle čísla s pomalými, napínavé s humornými; nemocnica Janovi vôbec nepripadala bizarná! Bolo to ako nejaké miesto v centre mesta, kade často chodíme, ale neboli sme dnu. Ako nejaký dvor, kde objavíme predavača kanárikov; alebo, priamo povedané, ako objavenie mechanizmu nejakých hodínok, ktoré sú

zvonka celkom nenápadné, ale pretože majú niečo, čo iné hodinky nemajú, šokujú hodinára, keď ich otvorí a vidí ich po prvý raz, zložitým prídavným mechanizmom, zaručujúcim v podstate jednoduchú službu, ktorú iné hodinky na trhu nemajú.

Jano si predstavil, ako bude Júlii o týchto ľuďoch rozprávať, keď príde na prvú návštevu.

Ten mechanizmus na liečenie choroby, ktorá sa mu zdala celkom prostá, mal do nuáns prepracovaný program dňa. Akoby sa lekári báli, aby im pacienti nevyčítali, že nejaký deň sa tu zničil. Aký deň možno zničiť, keď človek nepije? A predsa: hoci si toto všetko Jano Biely uvedomoval, nuž sa zmieril, navonok sa tváril, že toto nie je miesto preňho a musí byť prepustený.

Keď Sabo videl, že Votláček sa upokojil, prestal sa zaujímať aj o Bieleho a išiel ako prvý vzorne na večeru.

4

Blázon neverí vo vlastnú smrť. Nejakú tú smrť oklame. Má čas - zatiaľ si skúša ostrie imaginárneho meča, ktorým ubije smrť, na živých ľuďoch, takzvaných neveriacich.

Sediac v hlbokom kresle, kde ho zavolať lekár, fajčiak, rozvíja názory na germen. Pripúšťa, že ak niekto v tomto probléme niečo objavil, musí konzultovať aj s ním, hoci dnes, keď je internovaný, nemôže naplno rozvinúť všetky styky. Ale nebude tu večne.

Lekár musí dávať pozor, lebo objaviteľ nesmrteľnej zárodočnej plazmy nosí nôž či skôr dýku. (Dohodlo sa na